

Het ontwerp plan-MER van het ontwerp MAP 7

Vlaamse Landmaatschappij
Niet-technische samenvatting

Antea Group

Understanding today.
Improving tomorrow.

Colofon

Opdracht

Plan-MER Mestactieprogramma (MAP 7)
in het kader van de Nitraatrichtlijn
Niet-technische samenvatting
[Locatie]

Opdrachtgever

Vlaamse Landmaatschappij
VLM Centrale Directie
Koning Albert II-laan 15
1210 Brussel

Opdrachthouder

Antea Belgium nv
Roderveldlaan 1
2600 Antwerpen
T: +32(0)3 221 55 00
www.anteagroup.be
BTW: BE 414.321.939
RPR Antwerpen 0414.321.939
IBAN: BE81 4062 0904 6124
BIC: KREDBEBB
Antea Group is gecertificeerd volgens ISO9001

Identificatienummer

4774173037_plan-MER_MAP7_NTS.docx

Projectmedewerkers/auteurs

Stijn Buytaert, advisor
Inge Van der Mueren, MER-coördinator, MER-deskundige bodem en water

Datum

10 maart 2025

Status/ revisie

V1

Vrijgave

Inge Van der Mueren

Inhoudsopgave

1	Doel	3
2	Inleiding en beleidsmatige context	4
3	Beschrijving van het plan	5
3.1	Totstandkoming van het plan	5
3.2	Werkingsgebied	6
3.3	Doelstellingen van het Mestactieprogramma	7
3.3.1	Oppervlaktewater	7
3.3.2	Grondwater	8
3.4	Maatregelen van het Mestactieprogramma	9
3.4.1	Basisplan	9
3.4.2	Alternatieven	15
3.5	Ontwikkelingsscenario's	18
4	Effectenbeoordeling	19

Aansprakelijkheid

Het rapport dat door Antea Group is verstrekt, bevat informatie, analyses en aanbevelingen die zijn opgesteld met de grootst mogelijke zorgvuldigheid en professionaliteit. Antea Group streeft ernaar om nauwkeurige, actuele en relevante informatie te verstrekken aan haar partners en benadrukt dat het rapport alleen bedoeld is voor het projectdoel. Antea Group is niet verantwoordelijk voor verdere interpretatie of onoordeelkundige toepassing of gebruik van voorliggend document.

Dit rapport is gebaseerd op de beste kennis en inzichten van de auteurs op het moment van publicatie. Hoewel er alles aan is gedaan om de nauwkeurigheid en volledigheid van de verstrekte informatie te waarborgen, kunnen de auteurs niet aansprakelijk worden gesteld voor eventuele fouten, omissies of onvolkomenheden in dit rapport die uit deze informatie zouden voortkomen.

1 Doel

Dit is de niet-technische samenvatting van een milieueffectrapport, m.a.w. een beknopte samenvatting van het eigenlijke milieueffectrapport bestemd voor publiek en belanghebbenden. Een milieueffectrapport is een openbaar document waarin de milieueffecten van een planproces en de eventuele alternatieven voor dat planproces, worden onderzocht.

De niet-technische samenvatting heeft als doel om aan publiek en belanghebbenden de relevante informatie uit het milieueffectrapport van het plan te communiceren en hiermee de publieke participatie in de totstandkoming van het plan te bevorderen. Voor de uitgebreide technische informatie moet u het eigenlijke milieueffectrapport raadplegen.

2 Inleiding en beleidsmatige context

De Europese Nitraatrichtlijn (91/676/EEG) heeft als doel de verontreiniging van oppervlakte- en grondwater door nitraten uit agrarisch bronnen te verminderen en verdere verontreiniging te voorkomen. In uitvoering van de Nitraatrichtlijn stelt Vlaanderen om de vier jaar een nieuw mestactieprogramma op waarin verschillende maatregelen vastgelegd zijn om de verontreiniging van oppervlakte- en grondwater door nutriënten tegen te gaan. Het mestactieprogramma geeft mee uitvoering aan het realiseren van de doelstellingen van de Kaderrichtlijn Water en het Decreet Integraal Waterbeleid.

Het zesde mestactieprogramma (MAP 6) liep voor de periode 2019-2022 en bleef verder van kracht tot eind 2024, in afwachting van het zevende mestactieprogramma (MAP 7) dat in voorbereiding was. Enkel de derogatie uit MAP 6 was reeds weggevallen sinds 31 december 2022.

In het regeerakkoord 2024-2029 is opgenomen om een snelle aanpassing van het Mestdecreet door te voeren om op korte termijn een duidelijke verbetering van de waterkwaliteit te realiseren. De vertrekbasis voor deze bijstellingen van het Mestdecreet is het principiesakkoord van de landbouw-, milieu- en natuurorganisaties van 7 maart 2023 (zie §3.1 voor meer achtergrond over de totstandkoming van het plan). De Vlaamse Regering heeft in het Vlaams Regeerakkoord 2024-2029 beslist om uiterlijk begin 2025 alle wederzijds afgesproken maatregelen tussen de landbouw-, milieu- en natuurorganisaties uit te voeren. De snelle bijsturing van het Mestdecreet werd doorgevoerd om klaar te zijn voor het bemestingsseizoen van 2025. Nadien moeten echter nog een aantal elementen worden opgenomen, die, hetzij nog niet klaar waren om al in de bijsturing van het Mestdecreet te worden opgenomen, hetzij een ander type initiatief vergen.

De Europese m.e.r.-richtlijn (2001/42/EC) brengt de verplichting mee dat een milieueffectbeoordeling moet worden uitgevoerd voor elk plan en programma die zou kunnen leiden tot activiteiten met mogelijke gevolgen voor het milieu. Dit plan-MER omvat de milieueffectenbeoordeling van het 7de ontwerp-mestactieprogramma.

3 Beschrijving van het plan

3.1 Totstandkoming van het plan

De Europese Nitraatrichtlijn (91/676/EEG) heeft als doel het oppervlakte- en grondwater te beschermen tegen nitraten uit agrarische bronnen. Alle lidstaten moeten deze richtlijn implementeren in de eigen nationale wetgeving. In Vlaanderen wordt uitvoering gegeven aan de Nitraatrichtlijn via het Mestdecreet.

Met het ontwerp MAP 7, voortbouwend op MAP 6 (2019-2022), ambieert de Vlaamse Overheid een nodige en voldoende reductie van de nutriëntenverliezen uit land- en tuinbouw om de waterkwaliteit in lijn te brengen met de Europese doelstellingen. Het ontwerp MAP 7 vormt in die zin een omvattend maatregelenpakket dat mee uitvoering geeft aan het realiseren van de doelstellingen die voorkomen uit de Kaderrichtlijn Water en het Decreet Integraal Waterbeleid. De aanpak vertrekt van een systeembenadering waarbij negatieve en positieve effecten naar andere milieucapartimenten en de bijdrage op het realiseren van de verschillende milieudoelen in beeld worden gebracht.

Proces

- 15/02/2023: De Europese Commissie stelt de Vlaamse Overheid in gebreke voor het uitblijven van verscherpte maatregelen tegen nitraatverontreiniging in Vlaanderen.
- 7/03/2023: De middenveldorganisaties bereiken akkoord over de uitgangsprincipes voor het ontwerp MAP 7.
- 14/04/2023: Het akkoord wordt vertaald in een ontwerp MAP 7 en door de bevoegde minister op 17/04/2023 bezorgd aan de Europese Commissie.
- 28/09/2023: Advies van de Europese Commissie vindt de maatregelen van het ontwerp-MAP nog onvoldoende uitgewerkt. Zo achtte men het niet aangewezen om het plan in deze fase verder te analyseren en te beoordelen. Ondertussen werd een Opmvolgingsorgaan opgericht om stappen te zetten in het concretiseren van het ontwerp-MAP 7. Het Opmvolgingsorgaan kwam 18 keer samen in 2023 over verschillende thema's. Het Opmvolgingsorgaan vond geen overeenstemming over de nulbemesting in het VEN waardoor het Opmvolgingsorgaan niet verder kon werken na 22 november 2023.
- 21/06/2023: Vlaams Gewest wordt veroordeeld door de Rechtbank van Eerste aanleg te Brussel in de Nitraatzaak die 5 milieuorganisaties aangespannen hadden in juli 2022. Het vonnis stelt dat de Vlaamse Regering te weinig acties neemt om de waterkwaliteit te beschermen en geeft de Vlaamse Regering 6 maanden om aanvullende of verscherpte maatregelen te nemen in het kader van de Nitraatrichtlijn.
- In 2023 werd een kennisgevingsnota binnen de lopende plan-MER procedure opgemaakt over de aanpak van het plan-MER, die ter inzage werd gelegd van het publiek tussen 14 juni 2023 en 12 augustus 2023. Op 18 december 2023 werden de richtlijnen gepubliceerd voor de aanpak van het Plan-MER van het Team Omgevingseffecten.
- 15/02/2024: Akkoord tussen Vlaamse regering en landbouworganisaties. In het landbouwakkoord zijn een aantal elementen opgenomen m.b.t. het mestbeleid. In het akkoord van 15 februari 2024 engageerde de Vlaamse Regering zich dat de richtlijnen en de kennisgevingsnota van het plan-MER hieraan worden aangepast. Dit impliceerde dat het m.e.r.-proces voor het ontwerp MAP 7 opnieuw gestart werd.
- 25/07/2024: de Europese Commissie daagt België voor het Europees Hof van Justitie omdat het in het Vlaamse Gewest onvoldoende maatregelen heeft genomen tegen nitraatverontreiniging, zoals vereist op grond van de Nitraatrichtlijn.

Conform het regeerakkoord 2024-2029 werden begin 2025 alle wederzijds afgesproken maatregelen tussen de landbouw-, milieu- en natuurorganisaties uitgevoerd door een aanpassing van het Mestdecreet. Nadien moeten echter nog een aantal elementen worden opgenomen.

Met betrekking tot de doelstellingen stelt het regeerakkoord 2024-2029 dat Vlaanderen een doelfasering zal vragen aan de Europese Commissie in het kader van een verbeterstrategie om de doelstellingen zo snel mogelijk te behalen en een vergunningenstop te vermijden.

In de bijsturing van het Mestdecreet is voorzien dat bijkomende maatregelen ingaan uiterlijk in het voorjaar van 2027, als uit de monitoring van de waterkwaliteit in 2025 en 2026 blijkt dat er bijkomende maatregelen nodig zijn om de waterkwaliteitsdoelstellingen te halen. Op dat moment treden de reeds voorziene auto-executieve maatregelen in werking.

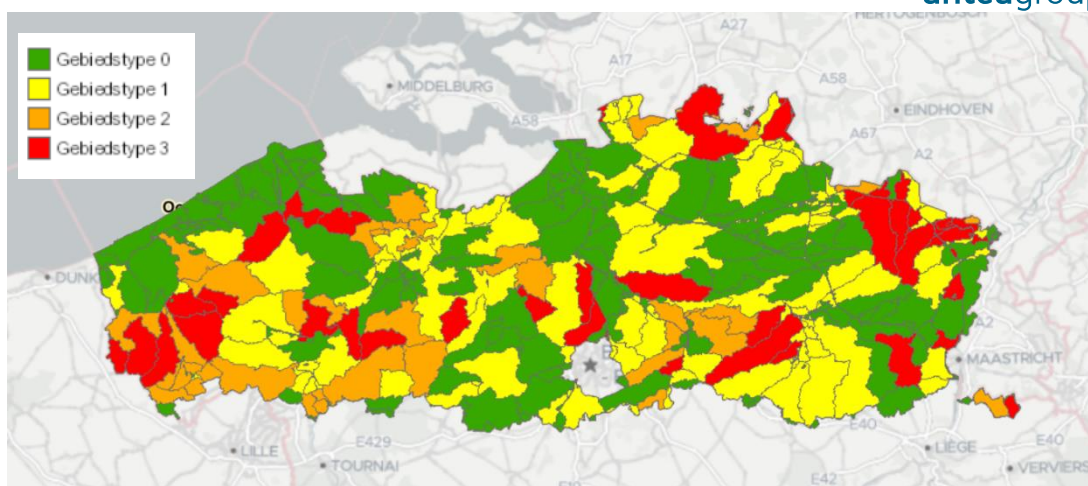
Vlaanderen zal overleg voeren met de Europese Commissie over de bijsturing van het Mestdecreet in 2024 en de resultaten van de milieueffectbeoordeling. De feedback van de Europese Commissie vormt mee de basis voor de potentiële nieuwe bijkomende maatregelen die in werking treden uiterlijk in het voorjaar van 2027. Bovendien zal Vlaanderen, conform het regeerakkoord 2024-2029 en het principiële akkoord van de landbouw-, milieu- en natuurorganisaties, het gesprek aangaan met Europa rond derogatie op grasland en RENURE. Dit zal ingevoerd worden, mits de doelafstand hierdoor niet vergroot.

3.2 **Werkingsgebied**

Het mestactieprogramma is van toepassing op alle landbouwbedrijven en –percelen over het hele Vlaamse grondgebied.

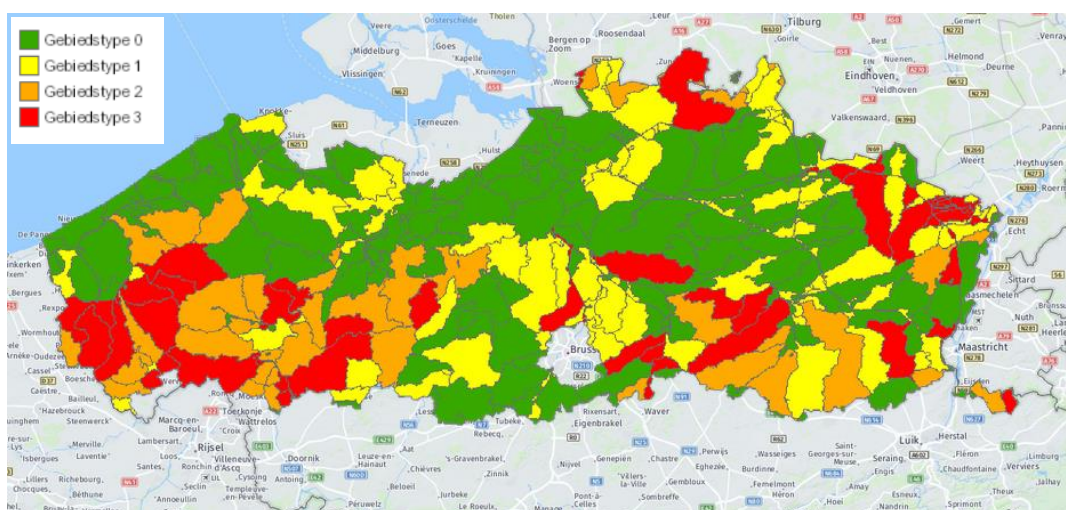
Het werkingsgebied van het ontwerp MAP 7 is opgedeeld volgens een gebiedstype-indeling op basis van de huidige oppervlakte- en grondwaterkwaliteit. Sinds MAP 6 wordt er gewerkt met een nieuwe gebiedstype indeling die de vroegere afbakening van de focusgebieden vervangt. De indeling bestaat uit vier gebiedstypes en daar worden verschillende gebiedsgerichte maatregelen ingezet. Zo wil men op termijn de waterkwaliteitsdoelstellingen realiseren. Het zesde mestactieplan (MAP 6) voorziet in een tweejaarlijkse herziening van de indeling van de gebiedstypes. Dat gebeurt op basis van de recentste nitraatmetingen in het oppervlakte- en grondwater in landbouwgebied, uitgevoerd door de Vlaamse Milieumaatschappij. Concreet worden de afstroomzones van de Vlaamse waterlichamen als geografische basiseenheid gebruikt voor de indeling in de verschillende gebiedstypes. In totaal zijn er 274 afstroomzones, naargelang de beoordeling van de kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater, wordt elke afstroomzone ingedeeld in één van de vier gebiedstypes. Hoe groter de doelafstand tot de gewenste nitraatconcentraties, hoe hoger het gebiedstype.

Deze kaart werd geüpdatet 01/01/2023 en geldt voor de jaren 2023 en 2024.

Figuur 1: Gebiedstypes nitraat mestdecreet, 01/01/2023

De gebiedstypes werden recent nog geüpdatet voor de situatie in 2025. Wegens de zeer recente publicatie van deze gebiedstype-indeling, werd deze niet gebruikt in de modellering binnen dit MER. Bijgevolg wordt ook in de beoordeling gewerkt volgens de oude gebiedstypes die hiervoor werden beschreven.

Figuur 2: Gebiedstypes nitraat mestdecreet, 01/01/2025

3.3 Doelstellingen van het Mestactieprogramma

Vlaanderen ambiert met het 7de actieprogramma in uitvoering van de Nitraatrichtlijn de nodige maatregelen te nemen om de **nutriëntenverliezen uit land- en tuinbouw te reduceren en aldus de waterkwaliteit in lijn met de Europese doelen te brengen**, zoals voorzien in de Europese wetgeving met name de Nitraatrichtlijn, Kaderrichtlijn Water en de Drinkwaterrichtlijn en binnen de timing en bepalingen van deze richtlijnen, voor zover landbouw daar verantwoordelijk voor is. Het verbeteren van de bodemkwaliteit en biodiversiteit worden als belangrijke voorwaarden meegenomen. De maatregelen mogen geen negatieve impact hebben op de bodemkwaliteit.

3.3.1 Oppervlaktewater

Om de trends in oppervlaktewaterkwaliteit te monitoren en gebiedsgericht te kunnen beoordelen, wordt uitgegaan van de afbakening van afstroomzones van de Vlaamse waterlichamen, met een indeling naargelang de doelafstand zoals in MAP 6 beschreven. De gemiddelde nitraatconcentratie

van de MAP-meetpunten in een bepaalde afstroomzone is zo een sleutelindicator om de globale impact van de landbouw op de oppervlaktewaterkwaliteit in die bepaalde afstroomzone te beoordelen en het beleid te evalueren.

In MAP 6 werd onderbouwd dat de **streefwaarde** voor **gemiddelde nitraatconcentratie 18 mg nitraat/l** bedraagt. Deze streefwaarde is afgeleid op basis van data-analyse en is de vertaalslag van de grenswaarde voor nitraatstikstof tussen een goede en matige toestand van de oppervlaktewaterkwaliteit vanuit de Kaderrichtlijn Water. Deze grenswaarde bedraagt 10 mg nitraatstikstof/l, wat overeenkomt met 44,3 mg nitraat/l, als 90ste percentielwaarde. Dit betekent concreet dat 90% van de metingen moet voldoen aan deze waarde.

MAP 6 stelde als doel voorop dat in afstroomzones waar de doelstelling nog niet bereikt is, een verlaging van minstens 4 mg nitraat per liter moest gerealiseerd worden en dat tegen 2027 alle maatregelen getroffen moeten worden om op termijn de gemiddelde nitraatconcentratie beneden 18 mg nitraat/l te verkrijgen. Het ontwerp MAP 7 verhoogt de ambitie en stelt dat alle maatregelen genomen worden om de **gemiddelde nitraatconcentratie per afstroomzone in het oppervlaktewater in landbouwgebied beneden de streefwaarde van 18 mg nitraat/l te brengen tegen 2027** conform de timing van de Kaderrichtlijn Water. De MAP-meetpunten oppervlaktewater die sterk beïnvloed zijn door historisch nitraatrijk grondwater worden best afzonderlijk geëvalueerd. De impact van de huidige maatregelen in dergelijke MAP-meetpunten is pas op middellange en lange termijn zichtbaar. Dat komt omdat het nitraatrijke grondwater een lange reistijd heeft om het oppervlaktewater te bereiken. Er wordt in samenspraak met het opvolgingsorgaan een methode uitgewerkt om deze apart te evalueren en hierover te rapporteren.

Voor **fosfor** wordt in het formuleren van de doelstelling rekening gehouden met de buffering en vertraging van de concentratiewijzigingen in het natuurlijk systeem. Daarom wordt er in het plan opgelegd dat **het percentage MAP-meetpunten dat aan de milieukwaliteitsnorm voldoet dezelfde verbeterende trend moet realiseren als de voorbije jaren**.

3.3.2

Grondwater

Net zoals bij oppervlaktewater, worden bij de beoordeling van de grondwaterkwaliteit voor het vastleggen van gebiedspecifieke maatregelen, ook de afstroomzones van de Vlaamse waterlichamen gebruikt als geografische basiseenheid. Dit om met een voldoende fijnmazig systeem te kunnen werken voor gebiedsgerichte acties en zo geen grote eenheden te moeten afbakenen. Een tweede, meer pragmatische reden voor het gebruik van de afstroomzones is om de maatregelen voor oppervlaktewater en grondwater beter op elkaar te kunnen afstemmen.

Als indicator voor de grondwaterkwaliteit wordt de gemiddelde nitraatconcentratie in de bovenste filter van de grondwatermeetpunten gebruikt. Op deze manier kan de globale impact van de landbouw op de grondwaterkwaliteit beoordeeld worden. Omdat de relatie tussen bemesting en grondwater complex is en beïnvloed wordt door processen in de ondergrond, de reistijd naar het grondwater en de kwetsbaarheid van de freatische grondwaterlagen, is het niet aangewezen om bij een gebiedsgerichte differentiatie op afstroomzoneniveau enkel rekening te houden met de huidige toestand. Daarom wordt voor grondwater ook gebruik gemaakt van de meest recente vierjaarlijkse trend in de gemiddelde nitraatconcentratie, samen met de actuele toestand, om de evolutie van de nitraatconcentratie te beoordelen.

In MAP 6 werd het doel vooropgesteld om **in alle afstroomzones met onvoldoende grondwaterkwaliteit een globale dalende trend van minstens 0,75 mg nitraat/l per jaar te realiseren**. Dat komt overeen met een reductie van 3 mg nitraat/l over de volledige planperiode van 4 jaar. Deze doelstelling wordt verdergezet in het ontwerp MAP 7 waardoor tegen 2027 een daling gerealiseerd wordt van 6 mg nitraat /l t.o.v. de start van MAP 6 in alle afstroomzones met onvoldoende grondwaterkwaliteit. Voor afstroomzones waar de grondwaterkwaliteit in de looptijd van MAP 6 en

MAP 7 achteruitgaat, moet de grondwaterkwaliteit jaarlijks met minstens 0,75 mg nitraat/l per jaar verbeteren.

3.4 Maatregelen van het Mestactieprogramma

3.4.1 Basisplan

Het maatregelenpakket van het ontwerp MAP 7 gebaseerd op het principiële akkoord van de landbouw- en milieuorganisaties – dat we doorheen het ontwerp plan-MER aanduiden als ‘basispakket MAP 7’ bouwt verder op MAP 6, waarvoor reeds een plan-MER werd opgesteld. Er worden evenwel een reeks aanpassingen en toevoegingen aangebracht conform de huidige doelstellingen in MAP 7. Elke MAP-maatregel impliceert acties die overal in Vlaanderen kunnen uitgevoerd worden. De maatregelen van het ontwerp MAP 7 zetten in op volgende hoofdlijnen:

1. Generieke maatregelen ter verbetering van de waterkwaliteit
2. Gebiedsgerichte maatregelen in gebieden met slechte waterkwaliteit
3. Specifiek gebiedsgericht beleid in gebieden die extra bescherming vragen
4. Maatregelen ter verbetering van de bodemkwaliteit
5. Implementatie versterken door monitoring, handhaving en begeleiding

In de hierna volgende paragrafen wordt het maatregelenpakket van het ontwerp MAP 7 op hoofdlijnen verder voorgesteld.

1) Generieke maatregelen ter verbetering van de waterkwaliteit

afname van de veestapel

Er mag geen verdere concentratie van vee in veedichte gebieden zijn. Er zullen terzake stimulerende maatregelen voor grondgebonden bedrijven genomen worden. Dit zal verder uitgewerkt worden in het Opvolgingsorgaan.

Daarnaast wordt een daling van de veestapel verwacht, als gevolg van verschillende maatregelen uit het Stikstofdecreet van 26 januari 2024.

correcte bepaling mestproductie

Een correcte bepaling van de mestproductie is belangrijk. Op basis van wetenschappelijk onderzoek, kunnen de uitscheidingscijfers aangepast worden. De uitscheidingscijfers voor zoogkoeien en melkkoeien met een melkproductie hoger dan 10.000 kg melk/koe/jaar worden verhoogd.

Voor zoogkoeien betekent dit een stijging van de uitscheiding van 65 kg N/dier per jaar naar 75 kg N/dier per jaar en van 25 kg P₂O₅/dier per jaar naar 31 kg P₂O₅/dier per jaar. Deze stijging wordt gradueel doorgevoerd over een periode van 3 jaar.

Voor melkkoeien betekent dit dat de correlatie tussen mestproductie en mestuitscheiding zoals van toepassing voor melkkoeien onder de 10.000 kg melk per dier per jaar wordt doorgetrokken voor producties boven de 10.000 kg melk per dier per jaar. Dit zal resulteren in een grotere hoeveelheid beschikbare mest waar veehouders rekening mee moeten houden.

aangepaste bedrijfsbenadering voor bemesting

De bedrijfsbenadering voor bemesting uit MAP 6 wordt aangepast en verstrengd. De mogelijkheid om op perceelsniveau af te wijken van de maximale bemestingsnorm voor werkzame stikstof, wordt beperkt tot 125%. De mogelijkheid om op perceelsniveau af te wijken van de maximale bemestingsnorm voor stikstof uit dierlijke mest, wordt beperkt tot 150%. Een uitzondering is voorzien als de bemesting met dierlijke mest volledig wordt ingevuld met vaste mest of rechtstreekse uitscheiding door begrazing. In dat geval wordt de mogelijkheid om op perceelsniveau af te wijken

bepikt tot 200%. De bestaande uitzonderingen waar de bedrijfsbenadering niet van toepassing is, blijven behouden.

kwalitatieve bemestingsadviesing

Een goed bemestingsadvies houdt rekening met het '6J' principe: naast de bemestingsdosis is het van belang om landbouwers ook te adviseren betreffende het juiste tijdstip van de bemesting, de juiste mestsoort, de juiste bemestingstechniek, de juiste plaats van bemesting en het juiste teeltplan en teeltrotatie om uitspoeling van nutriënten tegen te gaan. Daarnaast kan de adviesing ook kaderen in een bredere strategie, en onder meer betrekking hebben op het fractioneren van de bemesting (in basis- en bijbemesting) of het bereiken van een betere bodemkwaliteit. In het ontwerp MAP 7 worden een aantal vastgestelde pijnpunten in de huidige bemestingsadviesing aangepakt.

effectievere en uniforme beschermingsstroken

Om de regeling eenvoudiger, effectiever en beter handhaafbaar te maken, worden aangepaste beschermingsstroken ingevoerd langs VHA-waterlopen waarop geen bemesting en gewasbeschermingsmiddelen mag toegepast worden, en waarop spontane vegetatie of een meerjarig buffergewas aanwezig is. Bewerking in de strook is verboden op enkele uitzonderingen na. De strook telt niet mee in de mestgebruiksruimte. De maatregel wordt gefaseerd ingevoerd. In 2025 wordt een beschermingsstrook van 5 m breedte ingevoerd op percelen met een nitraatgevoelige teelt in gebiedstype 2 en 3 langs VHA-waterlopen.

Vanaf 2026 gelden volgende breedtes van de beschermingsstrook, die worden bepaald door het gewas, het gebiedstype en de eventuele ligging in natuurgebied:

- 5m in natuurgebied
- 3m voor niet-nitraatgevoelige teelten (uitgezonderd in natuurgebied)
- 3m voor nitraatgevoelige teelten in gebiedstype 0 en 1 (uitgezonderd in natuurgebied)
- 5m voor nitraatgevoelige teelten in gebiedstype 2 en 3 (indien de 5 m strook meer dan 4 % van de perceelsoppervlakte inneemt, wordt binnen het opvolgingsorgaan bekeken of de breedte van de strook beperkt kan worden tot 3 m).

Waar in de huidige regelgeving bredere breedtes gelden voor de bemestingsvrije strook, blijven die van toepassing (bv. langs hellingen en in VEN). Ook kunnen er bredere stroken van toepassing zijn i.f.v. erosie.

uitrijperiode beter afstemmen op de groeiperiode van gewassen

Bij de teelt van maïs en late aardappelen zonder voordeel, wordt de start van de uitrijperiode verlaat van 16 februari naar 16 maart voor type 2 en 3 meststoffen, zoals vloeibare dierlijke meststoffen en kunstmest. De uitrijperiode voor effluenten uit mestverwerking wordt ingekort tot 31 augustus (tot 15 oktober op zware kleigronden). Voor late of vroege biologisch geteelde groenten is het toegelaten om nog een beperkte hoeveelheid andere meststoffen toe te passen in de periode van 1 augustus t.e.m. 31 oktober en in de periode van 16 januari t.e.m. 15 februari.

afwijking datums omwille van weersomstandigheden

Om te kunnen inspelen op de weersomstandigheden voert het ontwerp MAP 7 de mogelijkheid in om af te wijken van de datums voor bemesting en voor het inzaaien, planten, aanhouden of oogsten van teelten voor maximaal 14 kalenderdagen. Aan de afwijking kunnen extra voorwaarden gekoppeld worden. Voorafgaand aan het verlenen van een afwijking wordt het advies gevraagd aan een adviescommissie.

opslag in niet-permanente mestzakken

Bij de opslag van vloeibare meststoffen op landbouwgrond in niet-permanente mestzakken bedraagt de afstand tot een oppervlaktewaterlichaam ten minste 10 meter.

Aangepaste aanwendingstechnieken om stikstofverliezen te beperken

Vaste kunstmest wordt verplicht uitgereden met een kantenstrooier. Voor vloeibare kunstmest moet er minstens gewerkt worden met driftreducerende technieken. Een equivalente techniek is mogelijk als deze de kunstmest ook voldoende gericht kan opbrengen. Biologische pluimveemest op gras en graan kan worden toegepast mits op graan de mest wordt ingewerkt in de bodem met een wiedege.

bijkomende maatregelen voor nitraatgevoelige teelten

Het bestaande charter tussen de landbouwsector en de ketenactoren wordt versneld omgevormd naar een charter dat ook gesteund wordt door de milieu- en natuursector. Hierin komen maatregelen die verantwoordelijkheid leggen bij de verwerkende keten. Dit wordt afgerond in 2025.

glastuinbouw en teelten op groeimedium

Tuinbouwers met teelten op groeimedium onder niet-permanente overkapping, dienen eveneens te beschikken over een opslagcapaciteit voor spuistroom van minstens 6 maanden of een alternatief. Het bestaande alternatief waarbij drainwater rechtstreeks kan insijpelen in de bodem wordt versterkt door verplicht onderzaaien van gras.

Bij de teelt op groeimedium in open lucht wordt voorzien dat tuinbouwers een ander systeem of techniek mogen toepassen waarmee minstens een even goed resultaat bereikt wordt dan met een firstflushsysteem. Met het ontwerp MAP 7 wordt een evenwichtsbemesting ingesteld voor percelen die permanent overkapt zijn.

Teelten in containers die op/in de grond staan en waarbij de plant ook in de bodem gaat wortelen, blijven onderworpen aan vollegrondsbemestingsnormen en aan de selectie voor de bepaling van het nitraatresidu. Tegen medio 2025 wordt een tuinbouwactieplan verder uitgewerkt voor de tuinbouwsector.

bijkomende maatregelen voor de mestverwerking

De mestverwerking blijft een belangrijke hoeksteen van het mestbeleid. Gelet op het belang van een kwaliteitsvolle mestverwerking, wordt een autocontrolesysteem ingevoerd voor de mestverwerkingsinstallaties tegen uiterlijk 31 december 2026 voor de kwaliteitsborging van het productieproces. Elke mestverwerker zal een autocontrolesysteem moeten implementeren op basis van een autocontroleplans die is opgesteld door VCM voor de mestverwerkingssector.

Daarnaast zullen er een aantal aanpassingen worden doorgevoerd aan de basismestverwerkingsplicht. Ten slotte voorziet het ontwerp-MAP 7 verder in een verscherpte opvolging van mestbewerkings- en mestverwerkingsinstallaties.

2) Gebiedsgerichte maatregelen in gebieden met slechte waterkwaliteit

bemestingsreductie als standaardmaatregel in gebiedstype 1, 2 en 3

Gebiedstype	Niet-nitraatgevoelige teelten	Nitraatgevoelige teelten
Gebiedstype 1	-0%	-5% (kan volledig wegvallen bij goede landbouwpraktijken)
Gebiedstype 2	-10% (kan volledig wegvallen bij goede landbouwpraktijken)	-20% (kan gedeeltelijk wegvallen bij goede landbouwpraktijken, tot -5%)
Gebiedstype 3	-20% (kan volledig wegvallen bij goede landbouwpraktijken)	-30% (kan gedeeltelijk wegvallen bij goede landbouwpraktijken, tot -10%)

geen of lagere bemestingsreductie bij toepassing van goede bodem-, teelt- en bemestingspraktijken in gebiedstype 1, 2 en 3

Landbouwers kunnen de bemestingsreductie geheel of gedeeltelijk terugverdienen, door het uitvoeren van één of meerdere goede bodem-, teelt- en bemestingspraktijken die een positief effect hebben op de waterkwaliteit. Voor nitraatgevoelige teelten kan de bemestingsreductie op die manier verminderd worden van -5% tot 0% in gebiedstype 1, van -20% tot maximaal -5% in gebiedstype 2 en van -30% tot -10% in gebiedstype 3. Voor niet-nitraatgevoelige teelten kan de bemestingsreductie verminderen tot 0%.

erkend mestvervoer met AGR-GPS vanaf 1/7 in gebiedstype 2 en 3

Naast de bemestingsreductie of de goede bodem-, teelt- en bemestingspraktijken in gebiedstype 1, 2 of 3, moet elk vervoer van vloeibare dierlijke mest naar percelen in gebiedstype 2 en 3 vanaf 1 juli gebeuren door een erkend mestvoerder met AGR-GPS. Dat is verstrenging van de gebiedsgerichte vervoersmaatregel vanaf 1 augustus uit MAP 6.

inzet van vanggewassen

De gebiedsgerichte vanggewasregeling in gebiedstype 2 en 3 uit MAP 6 wordt ingekanteld in de duurzame praktijken waarmee je bemestingsreductie kan terugverdienen. De basis vanggewasmaatregel uit MAP 6 blijft behouden. Dit impliceert dat op alle percelen in gebiedstype 1, 2 en 3 (met uitzondering van zware kleigrond) waar de hoofdteelt uiterlijk op 31 augustus wordt geoogst, een vanggewas moet ingezaaid worden tegen uiterlijk 15 september (behalve als een nateelt wordt ingezaaid). Bijkomende vanggewassen komen ook in aanmerking om de reductie van de maximale bemestingsnormen terug te verdienen en worden op deze manier gestimuleerd.

3) Beleid in specifieke gebieden en rond kwetsbare elementen die extra bescherming vragen

oeverzones voor nutriëntenretentie

Het bestaand instrumentarium rond oeverzones (Ruimtelijk afwegingskader oeverzones) wordt benut om maatregelen rond verbetering van de waterkwaliteit en biodiversiteitsaspecten, te ontplooiën (bv aanleg van helofytenfilter en vb. rond nitratrijke bronnen).

ecologisch (zeer) kwetsbare waterlopen

Op percelen grenzend aan ecologisch kwetsbare en zeer kwetsbare waterlopen wordt de impact van de 3 of 5 m brede bufferstrook bestudeerd.

lokale gebiedscoalities in aandachtsgebieden

Er worden lokale gebiedscoalities opgericht in aandachtsgebieden (zoals gebieden met de grootste doelafstand) waarin een intensieve samenwerking wordt opgestart met alle actoren en afspraken worden gemaakt over de synchronisatie van maatregelen en met oog op meer synchronisatie en

nieuwe maatregelen. De effectieve opstart van de gebiedscoalities wordt voorzien in 2025. De gebiedscoalities worden opgestart in samenwerking met het opvolgingsorgaan.

vrijwillige nulbemesting in VEN

Nulbemesting betekent dat er maximaal 2 GVE/ha kunnen grazen en geen enkele andere vorm van bemesting mogelijk is. Er wordt een regeling uitgewerkt voor landbouwers die op vrijwillige basis de nulbemesting toepassen op percelen in VEN, mits vergoeding ter compensatie van de inkomstenverliezen.

4) Maatregelen ter verbetering van de bodemkwaliteit

organische koolstof verhogen door het stimuleren van stalmest en (boerderij)compost

Het gebruik van stalmest en (boerderij)compost wordt verder gestimuleerd. De werkingscoëfficiënt voor boerderijcompost wordt gelijkgesteld (verlaagd) naar deze van gecertificeerde GFT- en groencompost. Hierdoor daalt het percentage werkzame stikstof van 30% naar 15% voor boerderijcompost. Met het ontwerp MAP 7 wordt ook voor boerderijcompost 50% van de hoeveelheid fosfaat in rekening gebracht op alle landbouwgrond conform de bestaande bepaling voor gecertificeerde GFT- en groencompost.

organisch koolstofgehalte verhogen en nitraatdynamiek

Er zal verder onderzoek uitgevoerd worden naar de link tussen een hoog koolstofgehalte in de bodem en het nitraatresidu, zodat landbouwers gemotiveerd blijven om het koolstofgehalte van hun bodems te verhogen.

duurzaam bodembeheer ondersteunen via het bodempaspoort

Dit is een digitaal dataplatform waarop landbouwers eenvoudig alle bodemgerelateerde informatie m.b.t. hun landbouwpercelen kunnen terugvinden.

aanpak nutriëntenverliezen door erosie

Conform het regeerakkoord 2024-2029 wordt werk gemaakt van een bodemplan waarin onder andere maatregelen rond erosie zijn opgenomen. Het erosiebeleid wordt aangepast in 2025. Via het GLB strategisch plan zijn erosiemaatregelen in de rode en paarse gebieden verplicht via de conditionaliteit en wordt het nemen van erosiemaatregelen in de gele en oranje gebieden gestimuleerd via het toepassen van ecoregelingen. Uit de evaluatie van het erosiebeleid bleek dat de door landbouwers genomen maatregelen moeilijk gecontroleerd kunnen worden. Daarom zullen de genomen maatregelen verplicht geregistreerd moeten worden in de verzamelaanvraag.

5) Implementatie versterken door monitoring, begeleiding, handhaving en verder onderzoek

Monitoring

Binnen het opvolgingsorgaan wordt de discussie opgestart rond het verbeteren van de kwaliteit van het MAP-meetnet.

Begeleiding

De begeleiding van landbouwers omvat verschillende aspecten, zoals kennisoverdracht, kennisuitwisseling, sensibilisering, advisering, de begeleiding *stricto sensu*, en de opvolging van de begeleiding. Begeleiding in het ontwerp MAP 7 is verplicht ten gevolge van te hoge nitraatresidu's, maar andere begeleiding is vrijwillig. De verplichte begeleiding naar aanleiding van een te hoog nitraatresidu is niet vrijblijvend en moet voldoen aan bepaalde vereisten. Deze leidraad voor de verplichte begeleiding kan ook dienen voor de vrijwillige begeleiding.

Er komt een stimulerende aanpak rond begeleiding en advisering (naast de verplichte adviezen en begeleiding), waarbij de nadruk sterk komt te liggen op agro-ecologische praktijken. Dit wordt binnen het opvolgingsorgaan uitgewerkt.

De reeds bestaande advies- en begeleidingsdienst die ondersteund wordt vanuit de VLM kan hieraan een bijdrage leveren, maar kan eveneens een coördinerende rol opnemen om andere adviesverleners te ondersteunen. Het is in elk geval van belang dat de landbouw-, milieu- en natuurorganisaties, samen met de overheid een sturende rol opnemen en de keten mee een (financiële) verantwoordelijkheid draagt. De kwaliteitsborging van de advisering en begeleiding wordt, in samenwerking met het opvolgingsorgaan, uitgerold. Hier wordt nauw samengewerkt met de vormingsmaatregelen die reeds binnen het GLB aanwezig zijn

Handhaving

In MAP 7 zal de handhaving gericht zijn op zowel de nalevingsbevordering (vrijwillige naleving van de wetgeving stimuleren) als op het reageren op niet-naleving, inclusief het opleggen van sancties. De controleprocessen van de Mestbank omvatten administratieve controles, risicogebaseerde bedrijfsdoorlichtingen, gerichte terreincontroles en nitraatresiducontroles.

MAP 7 voorziet een aantal aanpassingen aan het nitraatresidu instrument. Dit omvat o.a. aanpassing aan staalnameprotocol, enkel nog bedrijfsevaluaties, aanpassing van de 2de drempelwaarde en het uitbreiden van de staalnameperiode.

Andere aspecten van de handhaving die versterkt worden, zijn onder meer het uitgebreid verplicht gebruik van AGR-GPS bij mesttransporten en versterkte handhaving van onder meer de mestverwerking en beschermingsstroken.

Wetenschappelijk onderzoek

Rond een aantal punten zal wetenschappelijk onderzoek worden opgestart, zodat het mestbeleid gericht kan worden. De resultaten worden steeds besproken in het opvolgingsorgaan.

6) Tussentijdse evaluatie en verscherpte maatregelen

Er wordt ook jaarlijks nagegaan of de resultaten van de waterkwaliteit in overeenstemming zijn met de waterkwaliteitsdoelstellingen van MAP 7. Als blijkt dat de waterkwaliteitsdoelstellingen niet gehaald zullen worden, treden een aantal verscherpte maatregelen automatisch in werking vanaf 2027.

- Op percelen in gebiedstype 3 waarop een nitraatgevoelige teelt wordt verbouwd, mag maximaal 100% van de maximale bemestingsnorm voor werkzame stikstof en dierlijke mest worden opgebracht. Dit geldt niet voor biopercelen en percelen waar uitsluitend meststoffen type 1 worden opgebracht.
- Op percelen in gebiedstype 3 waarop maïs wordt verbouwd, bedraagt de bemestingsreductie voor werkzame stikstof 35% i.p.v. 30%.
- In gebiedstype 2 en 3 worden verlaagde nitraatresidudrempelwaarden ingevoerd voor maïs, aardappelen en specifieke teelten

Als uit de monitoring van de waterkwaliteit in 2025 en 2026 blijkt dat er bijkomende maatregelen nodig zijn om de waterkwaliteitsdoelstellingen te halen, kunnen er naast de voorziene auto-executieve maatregelen vanaf 2027, nog potentiële nieuwe bijkomende maatregelen genomen worden.

3.4.2 Alternatieven

In het ontwerp plan-MER werd, naast de milieu-impact, ook nagegaan in welke mate het beoogde pakket basismaatregelen de vooropgestelde doelstellingen realiseert. Onder vorm van één of meerdere alternatieven, werd in het plan-MER daarnaast ook het doelbereik nagegaan van een reeks alternatieve of aanvullende maatregelen. Het uiteindelijk weerhouden maatregelenpakket voor MAP 7 zal dusdanig moeten zijn dat de vooropgestelde doelstellingen van het plan worden bereikt. Door een iteratief proces van effectbeoordeling en aanpassing van het plan zal in het MER gewerkt worden naar een planalternatief dat deze doelstellingen haalt.

Uit de evaluatie van MAP 6 blijkt alvast dat maatregelen nodig zijn om deze doelstellingen te kunnen halen. In dat opzicht is het nulalternatief (niets doen) in casu dan ook niet aan de orde. Wel kan het een rol spelen als referentiesituatie ten opzichte van dewelke de effecten van het ontwerp MAP 7 afgewogen worden.

Mogelijke andere alternatieve maatregelenpakketten dan het basispakket kunnen dus voortkomen uit de beoordeling van het bereiken van de doelstellingen en de effectbeoordeling zelf. Uit de eerste resultaten van de doorrekeningen van de maatregelen uit het basispakket van het ontwerp MAP 7 bleek reeds dat de door het plan vooropgestelde doelstellingen voor oppervlakte- en grondwaterkwaliteit niet bereikt werden. In het MER worden alvast volgende aangepaste/bijkomende maatregelen onderzocht:

1. Verdere bemestingsreducties:

- Variant 1: nulbemesting in VEN: In het plan is een flankerend beleid voorzien voor vrijwillige nulbemesting in het Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN). Omdat het niet in te schatten is hoeveel landbouwers hier gebruik zullen van maken voor hoeveel areaal wordt een inschatting gemaakt van het potentieel van deze maatregel. Daarom wordt in deze variant de impact bekeken van de algemene volledige toepassing van nulbemesting in VEN (met uitzondering voor huiskavels en voor ecologisch waardevol agrarisch gebied).
- Variant 2: Verdere daling van het mestgebruik in gebiedstype 1, 2 en 3: Voor gebiedstypes 1 en 2 wordt voorgesteld om de daling van de normen te verscherpen naar de daling die in het basisscenario wordt voorgesteld voor gebiedstypes 2 en 3. De aanname is dat deze daling van de normen leidt tot een verdere daling van het mestgebruik met 5%. Voor gebiedstype 3 wordt een verdere daling van het mestgebruik met 15% voorgesteld. De reden is dat de resterende doelafstand het grootst is in gebiedstype 3.
- Variant 3: ruimere toepassing van de strengste maatregelen uit het ontwerp-plan:
 - Beschermingsstroken van 5 m overal voor alle teelten,
 - Implementeren van een bemestingsreductie van -30% in gebiedstype 2 en 3 voor alle teelten behalve voor maïs waar dit in gebiedstype 2 en 3 -35% wordt.
 - Toepassing van nulbemesting in VEN (behalve in ecologisch waardevol agrarisch gebied) en bemestingsverbod in alle SBZ, dus zowel Habitat- als Vogelrichtlijngebied,
- Variant 4: bijkomend aan de maatregelen in het basisplan een daling van de werkzame stikstof voor maïs van -35% in gebiedstype 3.
- Variant 5: Verhogen werkingscoëfficiënten van dierlijke mest met 10%

2. Teeltwijzigingen:

- Variant 1: enkel nitraatgevoelige teelten verbouwen mits een goed nitraatresidu: eventueel uitgebreid naar alle teelten (nitraatresidu mag niet boven bepaalde drempelwaarde uitkomen).
- Variant 2: In deze variant worden bovenop het berekende basisscenario extra teeltwijzigingen beschouwd in afstroomzones met gebiedstype 3 voor oppervlaktewater.
 - Maïs vervangen door gras
 - Aardappelen vervangen door wintergraan
 - Groenten vervangen door wintergraan

De doelstelling van de teeltwijzigingen is om het areaal nitraatgevoelige teelten te verminderen en te vervangen door teelten met lagere nitraatresidu's en lagere nitraatuitspoeling.

3. Verwijdering van stikstof en fosfor via end-of-pipe maatregelen in de waterlopen.

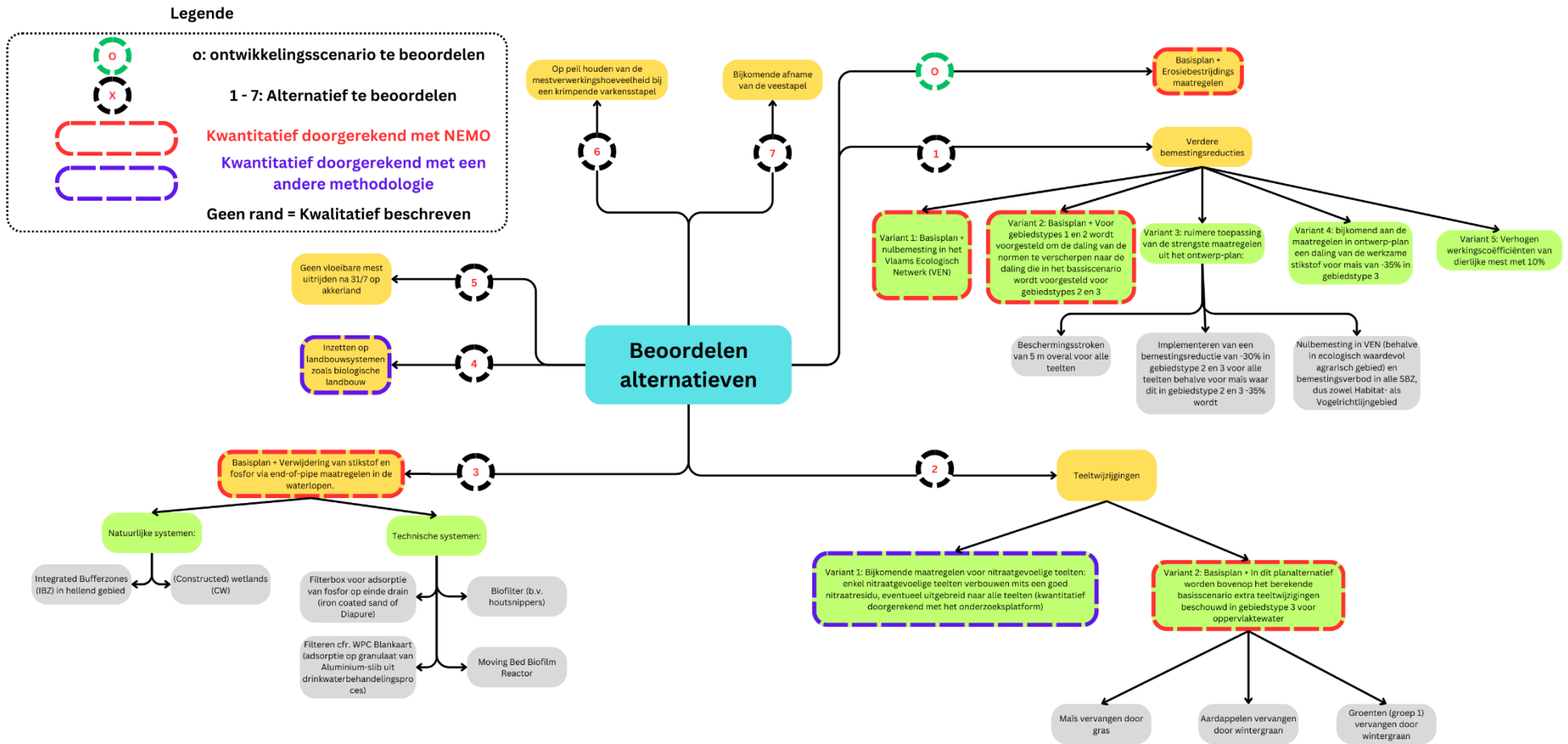
- Natuurlijke systemen:
 - (Constructed) wetlands (CW)
 - Integrated Bufferzones (IBZ) in hellend gebied
- Technische systemen
 - Biofilter (b.v. houtsnippers)
 - Moving Bed Biofilm Reactor
 - Filterbox voor adsorptie van fosfor op einde drain (iron coated sand of Diapure)
 - Filteren cfr. WPC Blankaart (adsorptie op granulaat van Aluminium-slib uit drinkwaterbehandelingsproces)

4. Inzetten op landbouwsystemen zoals biologische landbouw

5. Geen vloeibare mest uitrijden na 31/7 op akkerland

6. Op peil houden van de mestverwerkingshoeveelheid bij een krimpende varkensstapel: mestverwerkingsplicht van varkensmest verhogen, zodat er sowieso een verminderd gebruik van deze mest op het veld is.

7. Bijkomende afname van de veestapel: b.v. 50 % reductie van de Nutriëntemissierechten (NER) i.p.v. 25 % reductie bij een aantal type overnames van de NER.

Figuur 3: Schematisch overzicht van de te beoordelen alternatieven

3.5 Ontwikkelingsscenario's

Ontwikkelingsscenario's zijn stedenbouwkundige, infrastructurele en beleidsmatige ontwikkelingen die zich in de nabije toekomst onafhankelijk van het plan zullen voordoen, maar wel impact hebben op het plangebied en/of de potentiële effecten van het plan. Aangezien het plangebied heel Vlaanderen omvat, zijn er duizenden ontwikkelingen die van invloed kunnen zijn op de Vlaamse landbouwsector.

Onderstaande ontwikkelingsscenario's worden in principe relevant geacht op het niveau van het mestactieplan:

- Maatregelen uit het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB)
- Stroomgebiedbeheerplannen 2022-2027 en 2028 - 2033
- Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) – Stikstofdecreet en het kader tot extern salderen van stikstof in opmaak
- Het Vlaams Natuurherstelplan in opmaak
- Vlaams erosiebeleid in opmaak (opgenomen als "O" in bovenstaande Figuur 3)

4 Effectenbeoordeling

Volgende MER-disciplines zullen in de effectenstudie aan bod komen:

- Bodem
- Water (oppervlakte- en grondwater)
- Lucht
- Mens (ruimtelijke aspecten en mobiliteit, gezondheid)
- Biodiversiteit
- Landschap, bouwkundig erfgoed en archeologie
- Geluid en trillingen
- Klimaat

Gezien er maatregelen zullen ingevoerd worden over gans Vlaanderen en dus ook ter hoogte van speciale beschermingszones (vogel- en habitatrictlijngebied) werd een passende beoordeling uitgevoerd binnen het MER.

In onderstaande matrix wordt per maatregelengroep van het MAP per discipline aangegeven of er een (relevant) milieueffect te verwachten is. Enkel die verbanden worden aangegeven die van een rechtstreekse, waarschijnlijke en significante aard zijn. Maatregelen met enkel indirecte milieueffecten – bv. Handhaving, adviesverlening of onderzoek – of met accidentele effecten worden buiten beschouwing gelaten. In het MER wordt voor maatregelen met indirecte effecten wel algemeen aangegeven op welke wijze deze kunnen bijdragen aan de effecten van de andere maatregelen. We maken hierbij in eerste instantie geen onderscheid tussen verplichte en meer vrijblijvende maatregelen. Vrijblijvende maatregelen kunnen immers ook beoordeeld worden ervan uitgaande dat ze ook effectief worden uitgevoerd zoals beschreven.

Tabel 1: overzicht maatregelen-impact matrix per discipline

MAP-maatregelengroep	Water	Bodem	Biodiversiteit	Lucht	Klimaat	Landschap, bouwkundig erfgoed en archeologie	Mens	Geluid en trillingen
<i>GENERIEKE MAATREGELLEN TER VERBETERING VAN DE WATERKWALITEIT</i>								
- Afname van de veestapel – stimuli voor grondgebonden bedrijven	x	x	x	x	x	x	x	x
- Correcte bepaling mestproductie	x	x	x	x	x		x	
- Aangepaste bedrijfsbenadering voor bemesting	x	x	x				x	
- Kwalitatieve bemestingsadvisering	Geen (directe) milieueffecten							
- Effectievere en uniforme beschermingsstroken	x	x	x	x	x	x	x	
- Uitrijperiode beter afstemmen op de groeiperiode van de gewassen	x	x	x	x	x	x	x	
- Afwijking datums omwille van weersomstandigheden	x	x	x	x	x	x	x	
- Opslag in niet-permanente mestzakken	x		x			x	x	

MAP-maatregelengroep	Water	Bodem	Biodiversiteit	Lucht	Klimaat	Landschap, bouwkundig erfgoed en archeologie	Mens	Geluid en trillingen
- Aangepaste aanwendingstechnieken om stikstofverliezen te beperken	x	x	x	x			x	
- Bijkomende maatregelen voor nitraatgevoelige teelten	Geen (directe) milieueffecten							
- Glastuinbouw en teelten op groeimedium	x	x	x		x		x	
- Bijkomende maatregelen voor de mestverwerking	Geen (directe) milieueffecten							
<i>GEBIEDSGERICHTE MAATREGELLEN IN DE GEBIEDEN MET SLECHTE WATERKWALITEIT</i>								
- Bemestingsreductie als standaardmaatregel in gebiedstype 1, 2 en 3	x	x	x	x	x		x	
- Geen of lagere bemestingsreductie bij toepassing van goede bodem-, teelt- en bemestingspraktijken in gebiedstype 1, 2 en 3	x	x	x	x	x		x	
Erkend mestvervoer met AGR-GPS	Geen (directe) milieueffecten							
- De inzet van vanggewassen	x	x	x		x	x		
<i>BELEID IN SPECIFIEKE GEBIEDEN EN ROND KWETSBARE ELEMENTEN DIE EXTRA BESCHERMING VRAGEN</i>								
- Oeverzones voor nutriëntenretentie	x	x	x	x	x	x		
- Ecologisch (zeer) kwetsbare waterlopen	x	x	x			x		
- Lokale gebiedscoalities in aandachtsgebieden	x	x	x	x	x		x	
Vrijwillige nulbemesting in VEN	x	x	x	x	x	x	x	
<i>MAATREGELLEN TER VERBETERING VAN DE BODEMKWALITEIT</i>								
- Organisch koolstofgehalte verhogen door het stimuleren van stalmest en (boerderij)compost	x	x	x	x	x		x	x
- Organisch koolstofgehalte verhogen en nitraatdynamiek	Geen (directe) milieueffecten							
- Duurzaam bodembeheer ondersteunen via het bodempaspoort	Geen (directe) milieueffecten							
- Aanpak nutriëntenverliezen door erosie	Geen (directe) milieueffecten							
<i>IMPLEMENTATIE VERSTERKEN DOOR MONITORING BEGELEIDING EN HANDHAVING</i>								
- Monitoring	Geen (directe) milieueffecten							
- Begeleiding	Geen (directe) milieueffecten							
- Handhaving	Geen (directe) milieueffecten							
- Wetenschappelijk onderzoek	Geen (directe) milieueffecten							
<i>DEROGATIE</i>	x	x	x	x	x	x	x	
<i>ALTERNATIEVE MAATREGELLEN</i>								
- Alternatief 1: verdere bemestingsreductie								
Variant 1: toepassen van nulbemesting in VEN	x	x	x	x	x	x	x	
Variant 2: verdere daling mestgebruik in GT 1, 2, 3	x	x	x	x	x		x	
Variant 3: ruimere toepassing van de strengste maatregelen uit het ontwerp-plan	x	x	x	x	x	x	x	

MAP-maatregelengroep	Water	Bodem	Biodiversiteit	Lucht	Klimaat	Landschap, bouwkundig erfgoed en archeologie	Mens	Geluid en trillingen
Variante 4: daling van de werkzame stikstof voor maïs van -35% in GT 3	x	x	x	x	x		x	
Variante 5: verhogen verwerkingscoëfficiënt van dierlijke mest met 10%	x	x	x	x	x	x	x	x
- Alternatief 2: teeltwijziging								
Variante 1: bijkomende maatregelen voor nitraatgevoelige teelten	x	x	x	x			x	
Variante 2: extra teeltwijziging GT 3	x	x	x	x		x	x	
- Alternatief 3: end-of-pipe maatregelen	x	x	x		x	x		x
- Alternatief 4: inzetten op biologische landbouw	x	x	x	x	x		x	
- Alternatief 5: geen vloeibare mest uitrijden na 31/7 op akkerland	x	x	x	x	x	x	x	
- Alternatief 6: op peil houden van mestverwerking bij krimpemde varkensstapel	x	x	x	x	x		x	
- Alternatief 7: bijkomende afname van de veestapel	x	x	x	x	x	x	x	x

Algemeen worden maximaal beperkt positieve effecten verwacht van de verschillende maatregelen op bodem-, grondwater- en oppervlaktewaterkwaliteit. **De grootste effecten worden hierbij verwacht van maatregelen die het effectieve mestgebruik op het veld verminderen, zoals bemestingsreductie in gebiedstypes 1, 2 en 3, effectievere en uniforme beschermingsstroken en correcte bepaling mestproductie.** De maatregelen uit het ontwerp MAP 7 blijken ook volgens de uitgevoerde modellering effectief een potentieel effect te hebben op stikstof emissies naar het oppervlaktewater. In mindere mate hebben de maatregelen ook effect op vermindering van fosforemissies naar het oppervlaktewater. De vooropgestelde streefwaarde van een gemiddelde nitraatconcentratie 18 mg nitraat/l tegen 2027 in het oppervlaktewater wordt gemiddeld genomen bijna gehaald in gebiedstype oppervlaktewater 1. De streefwaarde wordt gemiddeld niet gehaald in de afstroomzones met gebiedstype oppervlaktewater 2 of 3. Slechts een aantal afstroomzones in gebiedstype 1 en een beperkt aantal afstroomzones in gebiedstype 2 halen de doelstelling met deze maatregelen. In gebiedstype 2 wordt gemiddeld 2/3de van de beoogde concentratiedaling voor stikstof gehaald, in gebiedstype 3 wordt gemiddeld de helft van de beoogde concentratiedaling gehaald. In de overige afstroomzones van gebiedstypen 2 en 3 blijft de doelafstand in 2027 aanzienlijk groot.

Op basis van de berekeningen voor grondwater blijkt dat in meer dan 75% van de afstroomzones in analyse met een doelstelling voor grondwater en waar het grondwater ondieper zit dan 5 m onder het maaiveld de doelstelling van het ontwerp MAP 7 gehaald wordt. Op langere termijn (4 jaar na einde MAP 7) wordt de doelstelling in meer dan 73 % van de afstroomzones in analyse gehaald.

Er dient opgemerkt te worden dat omwille van verschillende aannames i.k.v. de doorrekening, alsook recente wijzigingen aan het plan de berekende bijdragen van het basisplan aan de plandoelstellingen eerder optimistisch worden ingeschat. In het bijzonder vermelden we de mogelijkheid om reductie van de bemestingsnormen “terug te verdienen” door het uitvoeren van goede bodem-, teelt- en

bemestingspraktijken. Deze maatregel houdt in de bemestingsnormen op een perceel hoger kunnen liggen dan voorzien in de standaard-maatregelen. Deze praktijken zorgen er m.a.w. niet voor dat een extra bijdrage aan de waterkwaliteitsdoelstellingen wordt verwacht. **Er wordt dan ook niet verwacht dat de waterkwaliteitsdoelstellingen met enkel de maatregelen uit het basisplan gehaald zullen worden.**

Wat betreft de bijkomende maatregelen uit het planalternatief zijn het vooral variant 2 en 3 en in mindere mate variant 5 van het alternatief verdere bemestingsreducties, teeltwijziging variant 1 (verschuiving in teelten t.g.v. het verbouwen van teelten enkel mogelijk maken mits een goed nitraatresidu) en het verwijderen van nutriënten uit drainagewater via end-of-pipemaatregelen die een significante bijkomende impact kunnen hebben. Dit zijn ook de maatregelen die een significant negatieve impact op de landbouwbedrijfsvoering kunnen hebben. Hoe groot deze impact is, is afhankelijk van de individuele bedrijfsvoering, zoals de mate waarin het bedrijf op dit moment de bemestingsnormen al dan niet maximaal invult, de ligging van de bedrijfspercelen t.a.v. waterlopen, natuurgebied, enz. Door het beperken van mestgebruik op het veld hebben deze maatregelen ook een beperkt positieve impact op biodiversiteit, hoewel dit uiteraard ook sterk afhankelijk is van de ligging van de percelen. Een gebiedsgerichte maatregel t.h.v. natuurgebied zal hier een grotere impact hebben, maar ook de andere maatregelen kunnen een grotere impact hebben wanneer zij uitgevoerd worden in of nabij natuurgebieden.

Wat betreft de discipline lucht zullen vooral maatregelen die inzetten op het beperken van de dierlijke productie een impact hebben op de emissies vanuit stallen. Er kan ook een positieve impact zijn wat betreft emissies vanuit mestverwerking, maar gezien er ook maatregelen zijn die mestgebruik beperken en dus kunnen leiden tot bijkomende afvoer naar mestverwerking, wordt voor het globale plan hiervan een verwaarloosbare impact verwacht. Maatregelen die een vermindering van het mestgebruik op het veld tot gevolg hebben, alsook de maatregel m.b.t. aangepaste aanwendingstechnieken om stikstofverliezen te beperken, hebben een daling van de emissies t.g.v. uitrijden van dierlijke mest en beweiden tot gevolg en dus een positieve impact op de stikstofdepositie vanuit de lucht. De relevante maatregelen uit het luchtbeleidsplan en dus de PAS worden geïntegreerd in het ontwerp MAP 7, m.n. de afname van de veestapel en een aantal maatregelen m.b.t. mesttoediening. De maatregel die toelaat om de bemestingsreducties te beperken door toepassing van goede bodem-, teelt- en bemestingspraktijken kan dan weer een beperkt negatieve impact hebben, gezien deze opnieuw meer mestgebruik toelaat en zich voornamelijk focust op het beperken van de emissies naar bodem en water en niet naar lucht.

Uit de kwalitatieve beoordeling van de verschillende maatregelen blijken voornamelijk positieve impacten van het ontwerp MAP 7 op biodiversiteit in het algemeen, wat voor gebieden die invloed uitoefenen op speciale beschermingszones en VEN-gebied ook kan doorwerken naar die gebieden. Hierbij dient opgemerkt te worden dat het enerzijds gaat om verplichte maatregelen (zoals een reductie van de bemestingsnormen) en anderzijds om meer vrijblijvende maatregelen (zoals lokale gebiedscoalities in aandachtsgebieden, vrijwillige nulbemesting in VEN en versnelde aanleg van oeverzones i.f.v. nutriëntenretentie). Maatregelen die ervoor zorgen dat de reductie van de bemestingsnormen terugverdiend kan worden (die m.a.w. meer bemesting toelaten dan wanneer de vooropgestelde daling van de norm volledig zou uitgevoerd worden) zorgen ervoor dat deze positieve impacten minstens deels teniet worden gedaan. Het betreft dan m.n. de positieve impacten die niet meteen betrekking hebben op de waterkwaliteit, gezien deze maatregelen wel nog steeds dezelfde doelstellingen voor waterkwaliteit beogen. Dit geldt eveneens voor derogatie. Van het schuiven van de data voor uitrijden mest of inzaaien vanggewassen op advies van een adviescommissie wordt verwacht dat dit globaal niet zal leiden tot een wijziging van de risico's op uit- en afspoeling van nutriënten en hun impact op natuurgebied. Het is evenwel aangewezen deze maatregel gebiedsgericht te implementeren i.f.v. de specifieke weers- en terreinomstandigheden.

Verscheidende maatregelen zorgen er ook voor dat het mestgebruik in en nabij speciale beschermingszones en VEN-gebieden significant kan dalen. Hier speelt ook de maatregel m.b.t. nulbemesting in groene bestemmingen in habitatrichtlijngebieden uit het stikstofdecreet duidelijk een grote rol. Ook de maatregelen uit het planalternatief die verdere bemestingsreducties inhouden, m.n. een mestverbod in alle speciale beschermingszones (zoals opgenomen in alternatief 1, variant 3) en in beperktere mate ook nulbemesting in groene bestemmingen in VEN-gebieden (alternatief 1, variant 1) kunnen dit effect verder vergroten. Er kan echter geen definitieve uitspraak gedaan worden over het effect op de nutriëntentoestand t.h.v. specifieke vegetaties. Hiervoor ontbreekt wetenschappelijke kennis m.b.t. de specifieke relaties tussen mesttoediening in landbouwgebied en nutriëntconcentraties in bodem, grond- en oppervlaktewater in speciale beschermingszones. De toegepaste modellering kan enkel een uitspraak doen over gemiddelden op het niveau van afstroomzones en gebiedstypes. Gezien de quasi zekere invloed van bemesting en beweiding op percelen (vegetaties) in speciale beschermingszones kan aangenomen worden dat de bijkomende maatregel met mestverbod in speciale beschermingszones (zoals opgenomen in alternatief 1, variant 3) wel beter zal scoren dan het basisplan. Deze variant biedt ook meer zekerheid dat habitatdoelen kunnen gerealiseerd worden (en dan m.n. als het bemestingsverbod zou gelden binnen habitatrichtlijngebied). Anderzijds zal de eventuele noodzaak tot bijkomende maatregelen buiten natuurgebied nog verder gebiedsspecifiek moeten bepaald worden. Uit de beoordeling van een aantal reeds op databeschikbaarheid geselecteerde case-gebieden blijkt immers dat er nog onvoldoende inzicht is in de studiegebieden en relevante transportroutes (en dus reductiedoelen) voor verschillende SBZ- (en VEN-)gebieden. In dat opzicht kunnen bijkomende end-of-pipe-maatregelen (alternatief 3) of lokale gebiedscoalities hier mogelijk ook een (deel van de) oplossing zijn. **Vanuit de passende beoordeling wordt dan ook voorgesteld om de maatregelen om bemestingsreducties terug te verdienen en derogatie in ieder geval niet toe te laten op percelen binnen SBZ. Daarnaast wordt aanbevolen om de maatregelen om bemestingsreducties terug te verdienen (bemestingsadvisering, vanggewassen, goede teeltpraktijken) in eerste instantie in te zetten als extra maatregelen bovenop het basisplan en pas in te zetten als maatregel die een kleinere bemestingsreductie toelaat indien de daling van de nutriëntconcentraties in lijn is met de beoogde doelstellingen voor de betrokken afstroomzone. Eventuele nieuwe/extra maatregelen die uit evaluatie en voortschrijdend inzicht voortvloeien, dienen ook tijdens de loop van het plan effectief geïmplementeerd te worden.**

Daarnaast zal verdere monitoring en wetenschappelijk onderzoek m.b.t. de relatie tussen bemesting en nutriëntenconcentraties t.h.v. de specifieke speciale beschermingszones en VEN-gebieden (inclusief eventuele uitwerking van gebiedsspecifieke modellen voor relevante transportroutes), onderzoek m.b.t. de invloed van nutriënten via verschillende pathways op vegetaties i.f.v. het bepalen van kritische lasten/abiotische bereiken, mate waarin begrazing/beweiding nog mogelijk is zonder een hypotheek te leggen op de realisatie van instandhoudingsdoelstelling, uitwerking van meer gedetailleerde modellen voor het bepalen van de invloed van bemesting/beweiding op stikstofdepositie via de lucht nodig zijn. Implementatie en prioritering van deze onderzoeken i.k.v. MAP 7 is dan ook noodzakelijk. Hiervoor dienen engagementen opgenomen te worden met verschillende partners (onderzoekinstellingen zoals INBO en ILVO, VMM, ...). Er dienen immers prioritair maatregelen getroffen te worden om de waterkwaliteit ter hoogte van belangrijke natuurgebieden evenals in inzigtgebieden met intensieve landbouwactiviteit nauwkeuriger op te volgen. In het kader van het design van de Meetnetten Natuurlijk Milieu (MNM) werden afwegingskaders opgezet om zowel milieudrukken als habitattypes binnen milieudrukken te prioriteren wat betreft monitoring. Dit kan reeds een eerste benadering van prioritering van verder onderzoek geven en dit onderzoek m.n. verder gebiedsgericht verfijnen. Dit kan dan maatregelen zoals lokale gebiedscoalities de noodzakelijke wetenschappelijke onderbouwing geven en verder datagestuurd aanpassen.

Voor de discipline klimaat is er naar analogie met de discipline lucht voornamelijk een impact van de maatregelen die de dierlijke productie of het gebruik van kunstmest beperken. Het beperken van dierlijke productie kan anderzijds ook een (beperkt) negatief effect hebben op het voorkomen van grasland, waardoor het potentieel voor CO₂-opslag in de bodem vermindert. Daarnaast hebben maatregelen zoals beschermingsstroken, oeverzones en het verhogen van organische koolstof in de bodem ook een (beperkt) positief effect op het potentieel voor CO₂-opslag in de bodem. Maatregelen als beschermingsstroken, vanggewassen worden eveneens positief geëvalueerd t.a.v. klimaatadaptatie t.g.v. een rol bij het beperken van overstromingen en impact van droogte. De maatregel die toelaat om de bemestingreducties te beperken door toepassing van goede bodem-, teelt- en bemestingspraktijken kan dan weer een beperkt negatieve impact hebben, gezien deze opnieuw meer mestgebruik toelaat en zich voornamelijk focust op het beperken van de emissies naar bodem en water.

Inzake discipline landschap zijn er positieve effecten te verwachten van maatregelen die inzetten op het beperken van dierlijke productie indien dit leidt tot effectieve afbraak van veestallen. Ook maatregelen die inzetten op landschappelijke kwaliteit, zoals aanleg van bufferstroken, inzet van vanggewassen, inrichting oeverzones, hebben een positieve impact. Maatregelen m.b.t. teeltwijzigingen hebben eveneens een impact op het landbouwlandschap, maar de effecten zijn afhankelijk van de effectieve wijziging in diversiteit aan teelten die op de landbouwpercelen zullen verbouwd worden.

Wat betreft de discipline geluid zijn er voornamelijk positieve impacten te verwachten wat betreft hinderaspecten door maatregelen die inzetten op het beperken van de dierlijke productie. Maatregelen die een impact hebben op het mestgebruik en de afvoer naar mestverwerking kunnen een impact hebben op transport en daaraan gerelateerde geluidshinder, maar die wordt globaal als niet significant beoordeeld.

Wat betreft de discipline mens zijn er dus negatieve impacten te verwachten inzake landbouwbedrijfsvoering. Effectieve impact is evenwel afhankelijk van de mate waarin de landbouwer al rekening houdt met bepaalde maatregelen in zijn bedrijfsvoering. Ook maatregelen zoals deze die betrekking hebben op het limiteren van de uitrijperiode voor mest kunnen mestopslag vergroten en daardoor een negatieve impact hebben op geurhinder en transport nabij woonzones. Daarnaast zijn er ook positieve impacten zoals het beperken van het overstromingsrisico bij aanleg van beschermingsstroken, beperken van geuroverlast bij emissiearme aanwending van mest, verhogen van de belevingswaarde bij maatregelen die een positieve impact hebben op landschap, positieve impact op gezondheid door een vermindering van het herbiciden- en pesticidengebruik door meer in te zetten op biologische landbouw.

We merken op dat bij de beoordeling van de maatregelen steeds vanuit gegaan wordt dat deze maatregelen ook effectief worden uitgevoerd zoals ze beschreven staan. Ook maatregelen die meer op vrijwillige basis genomen kunnen worden of waarvoor geen engagement uitgeschreven staat, zoals de maatregelen rond oeverzones voor nutriëntenretentie, ecologisch (zeer) kwetsbare waterlopen en lokale gebiedscoalities in aandachtsgebieden, worden in de kwalitatieve beoordeling beoordeeld zoals deze effectief zouden worden uitgevoerd. **Door gebrek aan kwantitatieve doelstellingen zijn deze maatregelen niet in rekening gebracht bij de kwantitatieve beoordeling. Ook kunnen niet alle maatregelen eenvoudig met het NEMO-model doorgerekend worden. Gedurende de uitvoering van MAP 7 dient het NEMO model verder verfijnd te worden om meer en meer maatregelen te kunnen doorrekenen. Hierbij is het belangrijk dat ook de nodige inputgegevens m.b.t. de maatregelen zelf beschikbaar moeten zijn, teneinde de doorrekeningen te kunnen doen. Deze verfijning kan al dan niet gebiedsgericht gebeuren. Er kan hierbij worden gedacht aan de verbetering van de berekening van de grondwaterstroming en denitrificatie in het grondwater op lokale schaal (studie opgestart in 2025), fosfuitspoeling uit landbouwbodems modelleren, betere kennis opbouwen m.b.t. de bijdrage van drainagesystemen aan de nitraat- en fosfaatvrucht naar het oppervlaktewater, analyse**

en validatie van het model i.f.v. wisselende weersomstandigheden en klimaat (studie opgestart in 2025). Deze nieuwe doorrekeningen kunnen de effectieve inzet van bijkomende maatregelen, indien blijkt dat de doelstellingen niet gehaald worden, mee bepalen en tussentijds helpen evalueren. Daarnaast zijn maatregelen zoals bemestingsadvisering en maatregelen die inzetten op monitoring, begeleiding en handhaving cruciaal om de gewenste impact te bekomen.

© Antea Group 2025

Zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van Antea Group mag geen enkel onderdeel of uittreksel uit deze tekst worden weergegeven of in een elektronische databank worden gevoegd, noch gefotokopieerd of op een andere manier vermenigvuldigd.

